

Науковий вісник Чернівецького університету імені
Юрія Федьковича: Історія. – № 1. – 2022. – С. 34–41
History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University. – № 1. – 2022. – pp. 23–41
DOI <https://doi.org/10.31861/hj2022.55.23-41>
hj.chnu.edu.ua

УДК 94(477.83/.86)

© Микола Гуйванюк* (Чернівці),
© Андрій Королько** (Івано-Франківськ)

ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СЕНЯ ГОРУКА

У статті на основі залучення архівних документів і переосмислення історіографічних та краєзнавчих досліджень розкрито особливості формування світогляду Сень Горук – одного з провідних діячів визвольних змагань українців початку ХХ ст.

У дослідженні наголошується, що Сень Горук – виходець із селянського середовища, скориставшись можливостями, які отримало його покоління, – здобув початкову, середню гімназійну та вищу – університетську освіту. Водночас зазнав впливу суспільних процесів та інституцій, які були складовою формування української модерної нації. Став національно свідомим громадянином, який активно включився в український національний рух.

Ключові слова: Сень Горук, Коломийська гімназія, Львівський університет, Галичина, світогляд, освіта.

Mykola Huivaniuk (Chernivtsi),
Andrii Korolko (Ivano-Frankivsk)

PERSONAL FORMATION AND THE FORMATION OF SEN HORUK'S WORLDVIEW

Abstract. The study reveals the process of forming the worldview of one of the leading figures of the Ukrainian national movement of the late nineteenth – early twentieth century. Semen Vasyliovych Horuk (1873 – 1920). Who went down in history as Sen Horuk – a well-known publicist, editor, public figure and one of the iconic soldiers of the Legion of Ukrainian Sich Riflemen and the Ukrainian Galician Army.

The authors of the article note that Sen's childhood dates back to the second half of the 1970s and the beginning of the 1980s, a period characterized by modernization and emancipation processes that gradually penetrated all spheres of life, including Ukrainians. It was at this time when the Ukrainians of Sniatyn confidently occupied their own niche in public life.

The first step on the way to achieving this goal was the primary school, which provided basic knowledge for entering the gymnasium.

The next stage in the formation of Sen Horuk was the Kolomyia gymnasium, which was quite popular among Ukrainians in the region.

* к.і.н., доцент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

PhD in History, Associate Professor, Department of History of Ukraine, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

orcid.org/0000-0002-1614-6173

e-mail: buk6@ukr.net

** к.і.н., доцент кафедри історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

PhD in History, Associate Professor, Department of History of Ukraine, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

orcid.org/0000-0001-7435-5806

e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua

Sen Horuk befriended young men like him: J. Fedorchuk from Sniatyn, M. Koshak from Moskalivka and I. Semaniuk from the village of Kobaky (future writer Marko Cheremshyna), who influenced the formation of his personality.

He also took an active part in the work of a secret group of high school students. In which students engaged in in-depth study of literature, history, read atheistic literature and more.

Since 1896 to 1901 he studied at the Faculty of Philosophy of Lviv University.

At the same time, he became involved in Ukrainian public life, which has been gaining momentum since the mid-1990s. Sen Horuk joined the Ukrainian «Sokil», «Prosvita», «Academic Community» – where he put his knowledge and skills into practice, while gaining new experience.

Keywords: *Sen Horuk, Sniatyn, Kolomyia Gymnasium, Lviv University, Galicia, worldview, education.*

Однією із знакових постатей українського національного руху кінця XIX – початку XX ст. був Семен Васильович Горук (1873 – 1920), який увійшов в історію як Сень Горук. Це був відомий свого часу публіцист, редактор, громадський діяч та один із визначних вояків Легіону українських січових стрільців та Української галицької армії.

Незважаючи на те що ця постать загалом є досить відомою, проте й досі вона залишається без ґрунтового біографічного дослідження. Це спричинено тим, що у тоталітарну добу Сень Горук належав до діячів так званого буржуазно-націоналістичного табору і був під певним табу. А вже у період української незалежної держави до поля зору дослідників потрапили тільки окремі факти його біографії, що стосуються легіону УСС та УГА.

Загалом Сень Горук став об'єктом кількох енциклопедичних гасел¹, загальних праць, присвячених січовому стрілецтву² та Українській галицькій армії³, а також художньо-публіцистичних нарисів⁴, у яких питання, пов'язані з його особистісним становленням та формуванням світогляду, або не розглядалися, або висвітлювалися поверхово.

Автори статті на основі переосмислення вже написаного та при залученні маловідомих раніше архівних матеріалів ставлять за мету висвітлення особливостей становлення Сеня Горука як особистості та формування його світогляду в тогочасних історичних реаліях.

Семен Васильович Горук народився 12 вересня 1873 р.⁵ у повітовому містечку Снятині (Галичина). Був первістком у місцевих селян Василя і Магдалени Горуків. Більшість біографів традиційно пишуть, що народився він у «бідній родині», «батьки ледве зводили кінці з кінцями» тощо.

Тож спробуємо внести деяку ясність. У метричному записі зазначено, що Василь Горук був рільником⁶, тобто мав у власності землю, яку обробляв і платив з неї податки. На жаль, розміри земельної власності установити не вдалося, але можемо припустити, що це було звичайне кількаморгове⁷ господарство. Найімовірніше мова йде про самодостатню традиційну селянську родину з Покуття того періоду.

Можна припустити, що Семен був очікуваним первістком у новоствореній сім'ї. На момент його народження батьки перебували у зрілому віці. Батько Василь мав 28, а мати Магдалена – 25 років і відповідно, вже були готові до свідомого сімейного життя. Ще одним вагомим аргументом, що підтверджує нашу думку, є вибір імені для нащадка родинив честь діда, якого також називали Семен. Тому цілком природно на новонародженого Сеня покладалися надії як на майбутнього продовжувача роду. Тим більше, що молодші брати – Дмитро (1876 р.) та Микола (1883 р.) померли відповідно у триденному та дворічному віці. Тільки пізніше народжені брат Іван (1886 р.) та сестра Марія (1892 р.) прожили повноцінне життя (дод. А).

До тринадцятирічного віку Сень був єдиною дитиною у сім'ї. Тому незважаючи на навіть невеликі родинні статки, він отримував максимальну увагу і матеріальну підтримку.

Дитинство Сеня припало на другу половину 70-х – початок 80-х років XIX ст., період, коли українська громада Снятина серед іноетнічних спільнот міста впевнено займала власну нішу в суспільному житті. Тут активно діяла руська міщанська читальня, започаткована у 1881 р. о. Т. Кобринським, яка тривалий час залишалася найміцнішим осередком українського національного життя Снятина та усього повіту. Варто зазначити, що руська міщанська читальня мала на той час досить потужну бібліотеку, а її члени були на підвалинах створення осередків українських національно-культурних товариств міста: «Руська Бесіда» (1889), музичного товариства «Боян» (1901), читальні (1898) і філії (1909) «Просвіти» тощо.

Сень Горук належав умовно до другого покоління галицьких українців, що появилось після «весни народів» (1848 – 1849 рр.). Цей період характеризується модернізаційними та емансипаційними процесами у краї, які поступово проникали у всі сфери життя, у тому числі й українців.

Оскільки покутське селянство і надалі залишалося малоземельним, то чимало селян намагалися влаштувати майбутнє хоча б частини своїх дітей у інших сферах, не пов'язаних із обробіткою землі. Найпопулярнішим в той час ще залишався духовний сан, який забезпечував певне стабільне матеріальне і суспільне становище. Як альтернатива – також серед селянської молоді користувалися популярністю окремі світські професії: учитель, урядовець та особливо – правник.

Першою сходинкою на шляху до досягнення поставленої мети була початкова школа, яка давала базові знання для вступу до гімназії.

Початкова шкільна освіта в Галичині ґрунтувалася передовсім на загальнообов'язкових чотирирічних народних школах. Більшість із них були коєдукаційними, тобто такими, де дівчатка і хлопчики навчалися разом. Серед східногалицьких народних шкіл переважали, за тогочасною термінологією, утравістичні. Це означало, що всі предмети, за винятком уроку релігії, який відповідав конфесійній приналежності учнів, для українських та польських дітей були спільними. Насправді ж у галицькому народному шкільництві домінувала польська мова, що ускладнювало початкову фазу шкільної освіти українським, а особливо єврейським дітям, адже народних шкіл із мовою їдиш не було взагалі. Окрім того, у містах існували ще виділові семирічні школи, які перебували на балансі крайового шкільного виділу (за теперішніми мірками – обласного управління освіти) та мали краще і стабільніше фінансування, були забезпечені кваліфікованішими педагогічними кадрами. Відповідно, і надавали якісніші освітні послуги.

У м. Снятині така семирічна школа діяла з 1872 р.⁸ Тому батьки, запримітивши тямущість та здібності сина, вирішили віддати його до цього закладу освіти. Позитивним було те, що не потрібно було шукати помешкання, як дітям з навколишніх сіл, адже родина була корінними мешканцями м. Снятина. Сень Горук навчався у Снятинській реальній школі впродовж 1880–1887 рр. Паралельно з навчанням, зростав в українському народному середовищі, з батьківської хати виніс любов до рідної землі та української минувшини. На час закінчення школи Сень Горук вже був свідомим українським підлітком. Свідомість про закінчення Снятинської виділової школи вказує на неабиякі здібності хлопця. З таких дисциплін, як: польська, українська, німецька мови, а також математика, географія, історія та ін. отримав відмінні оцінки (дод. Б), що дозволило продовжити навчання на наступному гімназійному рівні.

Наступним етапом у становленні й формуванні освітніх здібностей, умінь і навичок Сеня Горука стало навчання у Коломийській гімназії, яка на той час вважалася досить популярною серед українців Покуття і Галицької Гуцульщини. Визначальним у виборі цього закладу освіти була наявність залізниці, яка проходила через густонаселені райони Покуття з м. Чернівців до м. Львова. Також важливим фактором виявилася присутність розгалуженої сітки шосейних доріг державного та місцевого значення, які підтримувалися у непоганому стані. Це дозволяло мешканцям Коломийського, Снятинського, Городенківського та Косівського повітів на кінному транспорті комфортно і з невеликими затратами часу долати відстань до 10 – 15 км до проміжних станцій: Снятин, Заболотів, Гвіздець, Печеніжин, Отинія та ін. У зв'язку з цим навіть селяни середнього достатку могли забезпечувати продуктами та іншими необхідними речами своїх дітей-гімназистів. Саме ці чинники вплинули на остаточне рішення батьків віддати Сеня Горука до м. Коломиї.

Щоби краще зрозуміти, які можливості для розвитку світогляду отримав Сень Горук у Коломийській гімназії, варто ознайомитися з навчальним планом цього типу навчального закладу. Обов'язковими для учнів усіх гімназій були: «...релігія, латинська та старогрецька мови, мова викладання, географія, історія, математика, природознавство, фізика та філософська пропедевтика»⁹. Також ще були умовно обов'язкові предмети, про відвідування яких вирішували батьки. Зазвичай це виявлялася крайова мова, яка не була мовою викладання у гімназії, у нашому випадку – польська.

Як засвідчують архівні документи, з навчальним компонентом Сень справлявся досить непогано. З усіх перерахованих вище предметів він отримував відмінні та добрі оцінки, що є свідченням засвоєння умінь і навичок, передбачених гімназійною програмою. У 1895 р. у віці 22 років отримав свідоцтво про закінчення повного восьмирічного курсу гімназії (дод. В).

Окрім освітніх функцій – передачі знань з певних предметів, розвитку самостійного мислення та утвердження релігійних переконань, на гімназію покладалося ще завдання виховувати лояльних до держави громадян. Тому всі прояви громадської діяльності гімназистів були під суворим контролем, а будь-які спроби участі в політичних акціях придушувалися в зародку.

Першим серйозним випробовуванням для гімназистів-початківців із сільської місцевості була інтеграція в міське середовище. Їм доводилося відчувати погорду і насмішки не тільки від однолітків, що проживали в місті, але й від деяких педагогів. З цими проблемами зустрівся і Сень Горук, проте деталі, які би розкривали означену проблему, нам невідомі. Хоча у спогадах окремі колишні гімназисти (Марко Черемшина, Василь Стефаник, Лесь Мартович) ці питання не оминули.

У гімназії Сень Горук заприятелював з подібними собі юнаками: Я. Федорчуком із м. Снятина, М. Кошаком з с. Москалівки та І. Семанюком (майбутнім письменником Марком Черемшиною) з с. Кобаки Косівського повіту.

Оскільки крайові шкільні органи Галичини й Буковини дуже прискіпливо стежили за тим, щоб вберегти гімназистів від впливу популярних тоді марксистських ідей, атеїзму, ідеології москвофільства, української і польської національної ідеології, офіційна діяльність будь-яких учнівських товариств у гімназіях заборонялася.

Альтернативною відповіддю на утиски учнівської молоді були позашкільні зібрання учнів, які відбувалися потай від шкільної адміністрації. Вони діяли фактично у всіх містах і містечках, де існували гімназії. Протягом 80–90-х рр. XIX ст. сформувалася дієва система конспірації і таємності зазначених об'єднань учнівської молоді. Гімназисти збиралися у позаурочний час та обов'язково за межами навчального закладу. Керували цими товариствами зазвичай перевірені учні старших класів. У свою чергу ними, таємно від інших гімназистів, керували студенти університету, за якими також стояли «невидимі» провідники з українського політикуму (переважно представники від наддніпрянських «Громад»).

На цих зібраннях учні займалися поглибленим вивченням літературних творів, історії, читали атеїстичну літературу тощо. Окрім того, такі угруповання заповнювали важливу нішу у вихованні: займалися просвітництвом щодо, зокрема, статевих питань, які були цілковито виключені із тогочасної шкільної програми. Таємні об'єднання мали свої книгозбірні, а з появою копіювальної техніки навіть пробували самостійно випускати невеликі власні видання.

Зафіксовано, що членами учнівських гуртків були В. Стефаник, Л. Бачинський, Марко Черемшина, Лесь Мартович та С. Горук. Спогади цих письменників дають уявлення про літературу, яка впливала на формування їхнього українського характеру та світосприйняття. В. Стефаник у такому об'єднанні читав: «Квітчину «Марусю» [...], Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні», [...] читав Марка Вовчка, а особливо любувався в Федьковичу. [...] Найкраще читали твори Франка, соціалістичну літературу, українську і польську з Женеви [...], Герцена, Чернишевського, [...] Успенського»¹⁰. Марко Черемшина згадував, що «[...] визичував я з того кружка [...] «Жите і слово», «Зорю», «Дзвінок», «Правду» і «Буковину»¹¹. Популярними авторами були Т. Шевченко, М. Шашкевич, В. Воробкевич, М. Устиянович. Відповідно подібну літературу опрацьовував і Сень Горук.

Отже, як уже згадувалось раніше, Сень Горук успішно закінчив Коломийську гімназію у 1895 р.¹² двадцятидворічним юнаком з цілком сформованим українським менталітетом та бажанням присвятити себе служінню власному народу.

Тому цілком логічним стало рішення про вступ на теологічний факультет Львівського університету¹³, на якому він провчився лише один рік. Наразі дослідникам невідома точна причина припинення цих студій. Найімовірнішими, на нашу думку, є дві гіпотези – вплив гімназійного друга Марка Черемшини, який у листуванні переконував про необхідність вибору якоїсь практичної спеціальності, яка б приносила дохід, або неприйняття певних моментів із життя духовенства, які відкрилися йому під час навчання.

Протягом 1896 – 1901 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету. Маючи добрі успіхи у навчанні та перебуваючи у скрутному матеріальному становищі, С. Горук подав прохання на стипендію імені Самюеля Гловінського, яка дозволила певний час покривати найнеобхідніші матеріальні статки.

Після другого курсу його було призвано до війська. Службу проходив у 19-му австрійському полку крайової оборони, який дислокувався у м. Львові. Це, по-перше, давало мінімальне стабільне забезпечення, а по-друге, він мав змогу продовжувати університетські студії.

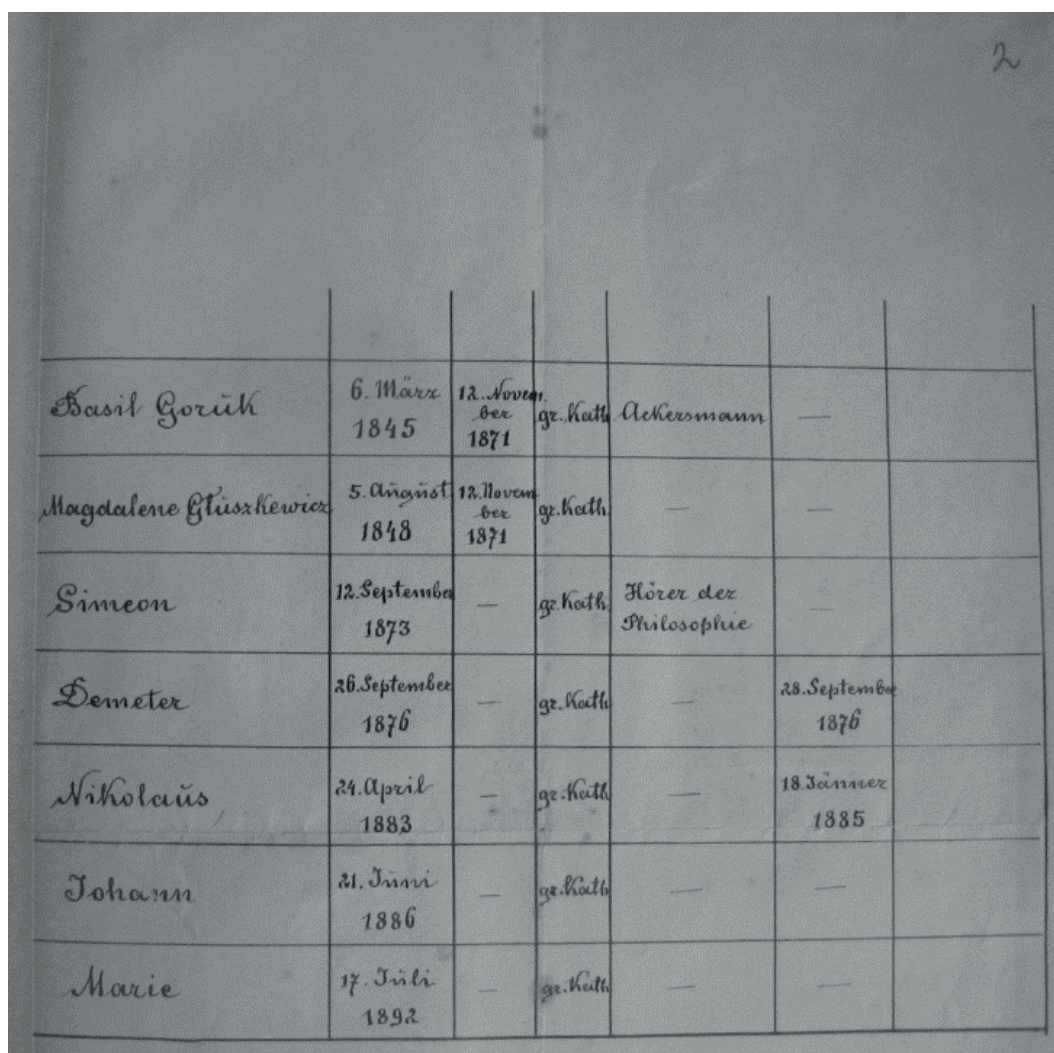
Напевно дослухавшись практичних порад, Семен обирав переважно природничі дисципліни: мінералогію, геологію Карпат, порівняльну анатомію¹⁴ тощо.

Паралельно включився в українське громадське життя, яке з середини 90-х років XIX ст. набирало все більших обертів. Сень Горук долучився до українського «Сокола», «Просвіти», «Академічної громади», де на практиці втілював свої знання та навички, паралельно набуваючи нового досвіду.

Отже, Сень Горук, який відіграв помітну роль в українських національно-визвольних змаганнях початку XX ст., сформувався як особистість наприкінці XIX ст. у Галичині під впливом емансипаційних та модернізаційних процесів, котрі в цей час активно розвивалися.

Виходець із селянського середовища, скориставшись можливостями, які отримало його покоління, – здобув початкову, середню гімназійну та вищу – університетську освіту. Водночас зазнав впливу суспільних процесів та інституцій, що були складовою формування української модерної нації. Став національно свідомим громадянином, який активно включився в український національний рух.

Додаток А. Витяг з метричної книги родини Василя Горука

2

Basil Goruk	6. März 1845	12. Novem- ber 1871	gr. Kath.	Ackermann	—	
Magdalene Gluszkewicz	5. August 1848	12. Novem- ber 1871	gr. Kath.	—	—	
Simeon	12. September 1873	—	gr. Kath.	Hörer der Philosophie	—	
Demeter	26. September 1876	—	gr. Kath.	—	28. September 1876	
Nikolaus	24. April 1883	—	gr. Kath.	—	18. Jänner 1885	
Johann	21. Juni 1886	—	gr. Kath.	—	—	
Marie	17. Juli 1892	—	gr. Kath.	—	—	

Додаток Б. Свідोцтво про закінчення Сенем Горуком Снятинської виділової школи. 1892 р.

12

C. k. gymnasium *prywatne* w *Holomoniu*

Świadectwo szkolne.

Senia Gorka, urodzony dnia *12. 10. 1873* w *Sniatynie* w *Galicji*, religii *praw. katol.*, uczeń *piątej* klasy, otrzymał nie mniej niż za *pełny* półroczny rok szkolny 1892 *ścisłość* *celujący* stopnia.

Obecność: *chwalasze*
Piśmiotność: *wybitna*

Postęp w przedmiotach nauki:

w nauce religii	<i>bardzo dobry</i>
w języku łacińskim:	<i>bardzo dobry</i>
w języku greckim:	<i>bardzo dobry</i>
w języku polskim:	<i>bardzo dobry</i>
w języku ruskim:	<i>bardzo dobry</i>
w języku niemieckim:	<i>dobry</i>
w geografii i historii powszechnej:	<i>bardzo dobry</i>
w matematyce:	<i>bardzo dobry</i>
w fizyce:	<i>dobry</i>
w historii naturalnej:	<i>celujący</i>
w propedeutyce filozoficznej:	<i>celujący</i>
w <i>przedmiotach obywatelskich</i>	<i>celujący</i>

Forma zewnętrzna wypracowań piśmianych: *stara*
Liczba godzin opróczonych *0*, z czego nieusprawiedliwiono *0*
W *Holomoniu* dnia *20. stycznia* 1892

Jan. f. Dąbrowski
Władysław. Władysław

ЦДІАЛ, ф. 385 Горука Семена Васильовича – редактора, отамана УСС (1873 – 1920), оп. 1, спр. 1, арк. 12.

Додаток В. Свідоцтво про закінчення Сенем Горуком Коломийської гімназії. 1895 р.

ЦДІАЛ, ф. 385 Горук Семен Васильович – редактор, отаман УСС (1873 – 1920), оп. 1, *спр. 1*, арк. 15.

¹ К. Науменко, *Горук Сень* [Goruk Sen], URL: http://www.history.org.ua/?termin=Goruk_Sen; М. Лазарович, *Горук Семен (Сень) Васильович* [Goruk Semen (Sen) Vasyliovych], in «Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923», Енциклопедія, т.1 А–Ж, Івано-Франківськ, 2018, с. 460–461.

² *Українські Січові Стрільці, 1914 – 1920* [Ukrainian Sich Riflemen, 1914 – 1920]. [альбом] / за ред. І. Іванця. Львів, Накладом ювил. ком., 1936, 174 с.; С. Ріпецький, *Українське Січове Стрілецьтво: визвольна ідея і збройний чин* [Ukrainian Sich Riflemen: the idea of liberation and armed action], Нью Йорк, Червона калина, 1956, VI, 360 с.

³ Л. Шанковський, *Українська Галицька Армія: воєнно-історична студія* [Ukrainian Galician Army: military-historical study], Львів, 1999, 397 с.

⁴ С. Попович, *Отаман Сень Горук: Розповідь про славного командира Українських Січових Стрільців* [Otaman Sen Horuk: a story about the glorious commander of the Ukrainian Sich Riflemen], in «Дзвін», 2006, № 2, с. 87–104; С. Попович, *Отаман Сень Горук: Розповідь про славного командира Українських Січових Стрільців* [Otaman Sen Horuk: a story about the glorious commander of the Ukrainian Sich Riflemen], in «Дзвін», 2006, № 3, с. 77–90; І. Стеф'юк (Олешук), *Супергерой по-українськи: штрихи до портрета отамана зі Снятина Семена Горука* [Superhero in Ukrainian: touches to the portrait of the otaman from Sniatyn Semen Horuk], URL: <https://zolotapektoral.te.ua/супергерой-по-українськи-штрихи-до-по/>

⁵ Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАЛ України), ф. 385 Горук Семен Васильович – редактор, отаман УСС (1873 – 1920), оп. 1, *спр. 1 Особисті документи (свідоцтва народження, вінчання, учбові, членські книжки та ін.)*, арк. 1.

⁶ ЦДІАЛ, ф. 385, оп. 1, *спр. 1*, арк. 1.

⁷ 1 морг – міра площі обсягом 0,56 гектара.

⁸ М. Тимофійчук, *Розвиток середньої освіти в Снятині в другій половині XIX – першій половині XX ст.* [Development of secondary education in Sniatyn in the second half of 19th – first half of 20th century], URL: <http://karbnik.blogspot.com/2015/10/xix-xx.html>

⁹ С. Пахольків, *Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації* [Ukrainian intelligentsia in Habsburg Galicia: educated strata and emancipation of the nation], Львів, Літературна агенція «Піраміда», 2014, с. 182.

¹⁰ В. Стефаник, *Автобіографія [1929]* [Autobiography [1929]. *Василь Стефаник. Твори* / упоряд. В. Лесин та Ф. Погребенник, Київ, Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1964, с. 277.

¹¹ Марко Черемшина. Автобіографія, in Черемшина Марко. *Новели; Посвяти Василеві Стефанику; Літературно-критичні виступи; Спогади; Автобіографія; Листи* / упоряд. О. Мишанич, Київ, Наукова думка, 1987, с. 347.

¹² ЦДІАЛ України, ф. 385, оп. 1, *спр. 1*, арк. 15.

¹³ ЦДІАЛ України, ф. 385, оп. 1, *спр. 1*, арк. 15.

¹⁴ ЦДІАЛ України, ф. 385, оп. 1, *спр. 1*, арк. 18-22.

References

M. Lazarovych, Goruk Semen (Sen) Vasyliovych [Goruk Semen (Sen) Vasyliovych], in «Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923», Entsyklopediia, t.1 A–Zh, Ivano-Frankivsk, 2018, s. 460-461.

Marko Cheremshyna. Avtobiohrafiia, in Cheremshyna Marko. *Novely; Posviaty Vasylevi Stefanyku; Literaturno-krytychni vystupy; Spohady; Avtobiohrafiia; Lysty* / uporiad. O.Myshanych, Kyiv, Naukova dumka, 1987, s. 344-351.

K. Naumenko, Goruk Sen [Goruk Sen], URL: http://www.history.org.ua/?termin=Goruk_Sen

S. Pakholkiv, Ukrainska intelihentsiia u Habsburzkii Halychyni: osvichena verstva y emansypatsiia natsii [Ukrainian intelligentsia in Habsburg Galicia: educated strata and emancipation of the nation], Lviv, Literaturna ahentsiia «Piramida», 2014, s. 182.

S. Popovych, Otaman Sen Horuk: Rozpovid pro slavnoho komandyr Ukrainykykh Sichovykh Striltsiv [Otaman Sen Goruk: a story about the glorious commander of the Ukrainian Sich Riflemen], in «Dzvin», 2006, № 2, s. 87-104.

S. Popovych, Otaman Sen Horuk: Rozpovid pro slavnoho komandyr Ukrainykykh Sichovykh Striltsiv [Otaman Sen Goruk: a story about the glorious commander of the Ukrainian Sich Riflemen], in «Dzvin», 2006, № 3, s. 77-90.

S. Ripetskyi, Ukrainske Sichove Striletstvo: vyzvolna ideia i zbroinyi chyn [Ukrainian Sich Riflemen: the idea of liberation and armed action], Niu York, Chervona kalyna, 1956, VI, 360 s.

L. Shankovskyi, Ukrainska Halytska Armiia: voienno-istorychna studiia [Ukrainian Galician Army: military-historical study], Lviv, 1999, 397 s.

V. Stefanyk, Avtobiohrafiia [1929] [Autobiography [1929]. Vasyl Stefanyk. *Tvory* / uporiad. V. Lesyn ta F. Pohrebennyk, Kyiv, Vydavnytstvo khudozhnoi literatury «Dnipro», 1964, s. 275-280.

I. Stef'iuk (Oleshchuk), Superheroi po-ukrainsky: shtrykhy do portreta otamana zi Sniatyna Semena Horuka [Superhero in Ukrainian: touches to the portrait of the otaman from Sniatyn Semon Horuk], URL: <https://zolotapektoral.te.ua/супергерой-по-українськи-штрихи-до-по/>

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi, f. 385 Horuk Semen Vasylovych – redaktor, otaman USS (1873 – 1920), op. 1, spr. 1 Osobysti dokumenty (svidotstva narodzhennia, vinchannia, uchbovi, chlenski knyzhky ta in), 76 ark.

Ukrainski Sichovi Striltsi, 1914 – 1920 [Ukrainian Sich Riflemen, 1914 – 1920]. [albom] / za red I. Ivantsia, Lviv, Nakladom yuvyl. kom., 1936, 174 s.